

Б11629/мес. чет.

ИЗДАТЕЛ

научно списание за книгата

година XII

2010 / бр. 4

- ☞ ДРУЖЕСТВОТО НА ВОЕННИТЕ ПИСАТЕЛИ И ВОЕННИТЕ ПУБЛИЦИСТИ В ОПИТИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ИЗДАТЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ (1945–1949)
- ☞ СОЛИДНИ ПОЕТИЧНИ КНИГИ ИЗМЕРВАТ ТВОРЧЕСКОТО КРЕДО НА ПЕТКО БРАТИНОВ
- ☞ КНИЖОВНОСТ И ИСТОРИЧНОСТ В РЕПЕРТОАРА НА ЕДИН ВЕСТНИК В НАЧАЛОТО НА ДЕМОКРАТИЧНИЯ ПРЕХОД
- ☞ МАРА КИНКЕЛ – ЕДИН СВОЕОБРАЗЕН „СОЦИОЛОГ-ЛИТЕРАТОР“
- ☞ БАЛКАНСКИТЕ ПЪТИЩА И БРОДОВЕ НА ГЕОРГИ ГРОЗДЕВ
- ☞ СПОМЕНИ ЗА ЕДНА БУДИТЕЛКА НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ
- ☞ ОТ ПИЕДЕСТАЛА НА ГОДИНИТЕ
- ☞ БИБЛИОТЕЧНИТЕ ПОЛИТИКИ ДНЕС
- ☞ С НАУЧНА ЗАДЪЛБОЧЕНОСТ И ТВОРЧЕСКИ ОТКРИТИЯ ДВЕ НОВИ КНИГИ ОТ СТЕФАН КОЛАРОВ
- ☞ ИЗСЛЕДВАНЕ ВЪРХУ ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА БИБЛИОГРАФИЯ
- ☞ АПОСТОЛИ НА ИНФОСФЕРАТА (НАБЛЮДЕНИЕ НА ЦЕННОСТИТЕ)
- ☞ КНИГА С РАЗСЕКРЕТЕНИ СПОМЕНИ НИЩИ МИСТЕРИИТЕ И ЯЗВИТЕ НА ДЕМОКРАТИЧНИЯ НИ ПРЕХОД

ДИРЕКТОР

проф. д.ик.н. Стоян Денчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Главен редактор

доц. д-р Лъчезар Георгиев

проф. д-н Пламен Легкоступ

проф. д-н Иван Стоянов

доц. д-р Стефан Коларов

проф. д-н Мария Младенова

Графичен дизайн

Иван Иванов

Технически редактор

Райна Карабоева

Коректор

Цветанка Рашкова

Научни консултанти

проф. д-н Ани Гергова

проф. д-р Анчо Калоянов

ISSN 1310-4624

5000 Велико Търново
ул. „Теодосий Търновски“ № 2,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1784 София
бул. „Цариградско шосе“ № 119
Университет по библиотекознание и
информационни технологии

ИЗДАТЕЛ

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

ГОДИНА XII, № 4, 2010

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ

И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Лъчезар Георгиев. ДРУЖЕСТВОТО НА ВОЕННИТЕ ПИСАТЕЛИ И ВОЕННИТЕ ПУБЛИЦИСТИ В ОПИТИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ИЗДАТЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ (1945–1949).....	2
Здравка Шейретова. СОЛИДНИ ПОЕТИЧНИ КНИГИ ИЗМЕРВАТ ТВОРЧЕСКОТО КРЕДО НА ПЕТКО БРАТИНОВ	9
Докт. Стела Асенова. КНИЖОВНОСТ И ИСТОРИЧНОСТ В РЕПЕРТОАРА НА ЕДИН ВЕСТНИК В НАЧАЛОТО НА ДЕМОКРАТИЧНИЯ ПРЕХОД	13
Доц. д-р Жоржета Назърска. МАРА КИНКЕЛ – ЕДИН СВОЕОБРАЗЕН „СОЦИОЛОГ-ЛИТЕРАТОР“	24
Проф. д-н Мария Младенова. БАЛКАНСКИТЕ ПЪТИЩА И БРОДОВЕ НА ГЕОРГИ ГРОЗДЕВ	30
Весела Василева. СПОМЕНИ ЗА ЕДНА БУДИТЕЛКА НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ	35
Весела Василева. ОТ ПИЕДЕСТАЛА НА ГОДИНИТЕ	36
Докт. Яница П. Димитрова. ВЪТРЕШНООРГАНИЗАЦИОННИТЕ КОМУНИКАЦИИ И ЗНАЧЕНИЕТО ИМ ЗА СЛУЖИТЕЛИТЕ	39
Д-р Николай Палашев. ОБЩЕСТВЕНАТА КОМУНИКАЦИЯТА КАТО СОЦИАЛЕН ФЕНОМЕН	45
Докт. Марина Миланова. СЪВРЕМЕНИ ПРОБЛЕМИ НА КНИГОИЗДАВАНЕТО ЗА ЧЕТЕНЕТО И ГЛОБАЛНАТА МЕДИЙНА МЕТАМОРФОЗА	48
Проф. д-н Иванка Янкова. БИБЛИОТЕЧНИТЕ ПОЛИТИКИ ДНЕС	51
Лилия Кулевска. С НАУЧНА ЗАДЪЛБОЧЕНОСТ И ТВОРЧЕСКИ ОТКРИТИЯ. ДВЕ НОВИ КНИГИ ОТ СТЕФАН КОЛАРОВ	53
Николай Поппетров. ИЗСЛЕДВАНЕ ВЪРХУ ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА БИБЛИОГРАФИЯ (Рецензия)	56
Николай Василев. АПОСТОЛИ НА ИНФОСФЕРАТА	59
Доц. д-р Лъчезар Георгиев. КНИГА С РАЗСЕКРЕТЕНИ СПОМЕНИ НИЩИ МИСТЕРИИТЕ И ЯЗВИТЕ НА ДЕМОКРАТИЧНИЯ НИ ПРЕХОД (Рецензия)	61

ДРУЖЕСТВОТО НА ВОЕННИТЕ ПИСАТЕЛИ И ВОЕННИТЕ ПУБЛИЦИСТИ В ОПИТИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ИЗДАТЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ (1945–1949)

Доц. д-р Лъчезар Георгиев

В края на 40-те години на XX век Дружеството на военните писатели и военните публицисти в България, като неправителствена и формално стояща встрани от държавните институции организация, прави опити да преодолее все по-силния натиск от страна на правителствата у нас за отстраняване на инакомислещите и вкарване на българската интелигенция в норми и поведение, продиктувани от новата общественopolитическа система. Поведението на военнописателската структура е на пръв поглед лоялно към новата власт, но независимо от многократните уверения и включеният офицерски състав от военни писатели и военни публицисти, някои от които на отговорни държавни служби и особено към политическия отдел на военното министерство, все пак на повечето дружествени членове – бивши царски офицери, се гледа с подозрение, правят се опити за прочистване на редиците, възпира се участието на дружеството в Камарата на народната култура и Комитета за наука, изкуство и култура. Изглежда, жестоката гражданска война, независимо от привидното спокойствие на повърхността, продължава да тлее и в съдбоносния преходен период – края на 40-те–началото на 50-те години¹.

В една опасна за оцеляването на родната ни интелигенция ситуация Дружеството на военните писатели и военните публицисти прави няколко опита за приобщаване към новите условия. Организирана е академична дейност чрез изнасяне на рефератите „Български проблеми“ от Петко Пеев, „Военно художествена литература“ от Илия Мусаков, „Войната“ от Никола Агънски, „Война и политика“ от полк. Ламби Данаилов, но като цяло работата на дружеството през 1945 и началото на следващата година се развива „под знака на военните и политическите събития през годината“². Съставът на упра-

вителното тяло включва: ген. Ив. Кинов – председател, ген. Христо Стойков – подпредседател, ген. Владимир Кецкаров – подпредседател и Никола Агънски – подпредседател, а също и четирима съветници – П. Попзлатев, В. Юруков, полк. Л. Данаилов и Ант. Разсуканов; както и дългогодишния касиер Петко Пеев³. В самия отчетен доклад за изминалата 1945 г. се признава, че част от избраните в ръководството „са много заангажирани било служебно, било в нашия политически и обществен живот“, от което ръководството на дружеството е „несъзнателно спъвано да изпълни своите задължения“⁴. Вижда се, че самото управително тяло има за председател и зам.-председатели – с изключение на зап. майор Никола Агънски, действащи висши военни, които обаче са заети със собствените си дела и затова са проведени само осем заседания през годината. Отчетена е острата необходимост от собствено издание: „2. Печатен орган на д-вото – идеята за свой орган и нуждата от него е изразена и в самия устав. Нуждата от свой печатен орган вече се чувствава, особено след поставеното начало на учебната година. Тая нужда бе доловена и от управителното тяло и тя бе разгледана от него. Но и тук, както и при много други хубави идеи, на преден план изпъкнаха материалните възможности. Въпросът за осъществяване на тая идея се отложи докато финансовите възможности на д-вото позволят това.“⁵. Намерението обаче е да бъдат събрани достатъчно средства, които да позволят издаването на собствен печатен орган⁶.

На 28 март 1946 г. по време на общото годишно събрание на дружеството е избрано ново управително тяло в състав ген. Иван Кинов, ген. Владимир Кецкаров, Димитър Азманов, Петко Пеев, Илия Мусаков, д-р Донко Донков, ген. Христо Стойков, полк. Георги Джумалиев и Димитър Кираджиев, а

също и трима запасни членове – полк. Илия Илиев, Дамян Калфов и майор Недев. В проверителния съвет влизат Йордан Венедиков, Добри Попов и Панайот Антонов⁷. Вижда се, че ръководството отново е оглавявано от висши военни на действителна служба и от запасни офицери. Положителна роля изиграва включването отново в ръководството на Илия Мусаков, дългогодишен участник в издателските процеси в сферата на военните печатни комуникации, на когото ще се разчита за създаване на печатен орган на дружеството. Наличието на щатни висши офицери изглежда е осигурило известна подкрепа, тъй като в протокол № 52 за проведеното на 18 март 1946 г. заседание на управителното тяло в редакцията на *Библиотека Наши времена* /бившата редакция на *Библиотека Прослава*/ се отбелязва „получена помощ от Щаба на войската“ в размер на 70 000 лева⁸. По време на общото събрание е излъчена комисия в състав Петко Пеев, Илия Мусаков, Стефан Пейков и майор Валентин Караиванов, която да проучи възможностите за издаване и списание и тя излиза с доклад в заседанието на управителното тяло, проведено на 8 април 1946 г. в редакцията на *Библиотека Наши времена*, по време на което по първа точка е решено: „А. Приема по начало да се почне издаване на списание. Б. Първият брой да излезе през септември т.г. В. Да се пристъпи към подготвителните работи, като още в следното заседание се избере редакционен комитет, който да пристъпи към подробностите и докладва на управителното тяло.“⁹

Няколко месеца по-късно, на 24 юни 1946 г. в редакцията на *Библиотека Наши времена* се провежда заседание под председателството на ген. Владимир Кецкаров и в присъствието на Ил. Мусаков, полк. Джумалиев, Д. Азманов, д-р Донков, Д. Кираджиев и П. Пеев, като по първа точка след станалите разисквания се взема решение да бъде основан фонд „Печатни издания“, като първата вноска в него в размер на 80 000 лева ще се внесе от предвидената в дружествения бюджет за тази цел сума за издаване на списание¹⁰. Отбелязват се и целите на фонда: „осъществяване преди всичко идеята за списание на д-вото, а след това поставяне и други издателски задачи, когато размерите на фонда позволяват това.“¹¹ Определена е комисия, в която влизат ген. Вл. Кецкаров, Д. Азманов и Ил. Мусаков, натоварена да изработи правилника за фонд „Печатни издания“ и да го докладва в насроченото за 11 юли 1946 г. общо събрание в сградата на Военноиздателския фонд¹². Преди това обаче, на 1 юли с.г., в редакцията на *Библиотека Наши времена* се провежда ново заседание на дружественото упра-

вително тяло под председателството на ген. Хр. Стойков и с участието на Ил. Мусаков, полк. Джумалиев, д-р Донков, Д. Кираджиев и П. Пеев, на което е докладван правилникът на фонда „Печатни издания“, но тъй като комисията, излъчена да подготви правилника за самото списание, още не е готова с доклада си, а „двата правилници трябва да бъдат в хармония“, решение не се взема и приемането се отлага за следващо заседание¹³.

Едва на 4 ноември 1946 г. в редакцията на *Библиотека Наши времена* се провежда заседание на управителното тяло на дружеството. То започва със ставане на крака, което е знак за почит към паметта на неотдавна починалия член зап. ген. Добри Попов, след което по втора точка секретарят докладва как тричленна комисия е посещавала лица, набелязани за спомоществатели на списанието и как се е установило, че навсякъде те са се отзовавали с готовност да подкрепят пòчина на дружеството¹⁴. На 11 ноември 1946 г. в същата редакция се провежда ново заседание на управителното тяло под председателството на ген. Вл. Кецкаров и в присъствието на Илия Мусаков, Димитър Азманов, Георги Джумалиев и Петко Пеев, на което се дискутира член по член правилникът за списанието на дружеството и той се приема по принцип, като се оставя време да се приеме на следващо заседание в окончателен вид¹⁵. По същия начин бива приет и правилникът на фонда „Печатни издания“¹⁶, който също е оставен за окончателно приемане в заседанието, което се провежда седмица по-късно.

Така двата правилника биват приети в завършен вид с цялостния им текст и записани в протокол № 68/ 18 ноември 1946 г., сега под председателството на Илия Мусаков, и с участието на Д. Азманов, Г. Джумалиев, д-р Донков, Д. Кираджиев и П. Пеев¹⁷. В заглавието на първия документ е упоменато и името на новото списание: „*Правилник за редактирането и издаването на списанието „Война и политика“* – орган на д-вото на военните писатели и военните публицисти в България“, което според първия параграф е собственост на дружеството¹⁸. В правилника са записани целите на „Война и политика“:

„А. Да застъпва и свободно разглежда основните въпроси, върху които почива изграждането и развитието на войската и които по-специално интересуват нашата народна отбрана.

Б. Да разглежда общественно-политически проблеми и въпроси, където могат да имат отражение или непосредствена връзка с народната отбрана.

В. Да бъде връзка между свободната обществена мисъл и отговорните фактори по въпросите на народната отбрана.

Г. Да насърчава всестранното развитие на военнотехническата литература.¹⁹

В третия параграф на правилника се посочват трите източника за издръжка на списанието – абонаментът, рекламата и дружественият фонд „Печатни издания”, докато следващият параграф регламентира периодичността – на първо време списанието ще излиза тримесечно, с четири книжки в годината, като се уточняват и месеците – февруари, май, септември и декември²⁰. В параграф пети се цитират издателските параметри на изданието: „Обемът на всяка книжка е четири печатни коли с формат 1/16 от 70/100.”²¹ В шестия параграф се уточнява тематичната структура на отделите в списанието – **военно-политически, военно-научен, военно-художествен, военна писменост в нашето минало и до днес, преглед на нашия и чужд военен печат, военна библиография у нас и в чужбина, критика, организационен и из живота на дружеството**²².

В параграф седем се отбелязват органите за редактиране и издаване на списанието – редактор, редакционен съвет, управително тяло на дружеството, а в параграф осем – правата и задълженията на самия редактор²³. Те са следните:

„А. Редакторът се определя от Управителното тяло между членовете на д-вото.

Б. Той е непосредственият ръководител и отговорник за списанието от момента на подготовката за всяка книжка, до нейното отправяне за предназначението си.

В. Съставя план за всяка книжка и потърсва съответния материал от сътрудниците.

Г. Преглежда постъпилите материали, потърсва още ако е необходимо за размера на списанието, предава по-значителните и технически статии на съответните рецензенти.

Д. Изисква от сътрудниците и рецензентите в определен срок възложените работи.

Е. Докладва на редакционния съвет всички постъпили статии заедно с писмените мнения на рецензентите и със своите писмени бележки за всяка една статия.

Ж. Води протоколната книга на редакционния съвет.

З. Привежда подбрани материали в подходящ за печатане ред.

И. Полага грижи за добрия вид на списанието както редакционно, тъй и в техническо отношение.

К. Съставя списък на сътрудници за разните отделни на списанието. Полага грижи за привличане вестници, авторитетни... [нечетливо – Л. Г.] сътрудници.

Съставя списък на компетентни и отзивчиви към нуждите на редакцията рецензенти и обезпечава тяхното сътрудничество.

Списъците на сътрудниците и рецензентите се одобряват от редакционен съвет.

Л. Взема необходимите предварителни мерки за навременното излизане на всяка книжка от списанието и отговаря за това.

М. Взема мерки и следи за навременното експедиране на списанието.

Н. Възлага му се грижата за пропагандиране на списанието чрез пресата и с всички възможни средства.

О. Редакторът получава възнаграждение за отделна книжка. Размерът се определя от годишния бюджет на списанието.²⁴

Тези доста обстоятелствено описани служебни ангажименти всъщност в детайли проследяват цялата редакционна подготовка на списанието за печат и дори неговия пласмент. Както се вижда, редакторът е в ролята на мениджър, излъчен от редакционния съвет, но и натоварен с определени практически задачи – привличане на компетентни рецензенти и възлагане на рецензии и отзиви за по-сложните материали, особено онези, които имат специализиран характер. Регламентират се общите редакционни дейности, които тук включват не само елементи на литературно и езиково-стилова редакция, но засягат определено и други функции – на техническия редактор и на оформителя, каквито дружеството не може на този етап да си позволи. От друга страна, редакторът в случая е и в ролята на технически сътрудник и протоколчик на заседанията на редакционния съвет. Трябва да изпълнява и задачи за разпространението на списанието. Един от най-трудните ангажименти обаче е набирането на качествен материал и осигуряването на постоянни и добри сътрудници. Зад подготовката на правилника на сп. „Война и политика” стоят опитният редактор от Военноиздателския фонд зап. кап. Илия Мусаков и дружествените членове майор Венелин Караиванов и зап. майор Стефан Пейков, подкрепя ги и професионалният опит на редактора на библиотечната поредица *Прослава* (продължила под името *Наши времена*) зап. майор Петко Пеев.

В правилника на списанието – девети параграф, биват регламентирани важни права и длъжности на редакционния съвет, осигуряващи ритмичен и надежден издателски процес. Този съвет включва трима представители от състава на дружеството, които се определят от управителното тяло и най-малко един от тях „изхожда” от неговия състав. Единият е председател, а другите двама са членове на

редакционния съвет, а от този тричленен състав се излъчва и самият редактор на „Война и политика“²⁵. Заседанията се свикват, съобразно необходимостта, от председателя на редакционния съвет, както и по доклад на редактора, като в дневния им ред следва да бъдат разглеждани постъпилите материали, писмените мнения на рецензентите и бележките на редактора. Съветът заема своя позиция върху всяка статия, както и върху всеки повдигнат въпрос, но ако се наложи, то съветът би могъл да преразглежда своето становище чрез възлагане на становище, изготвено от втори рецензент²⁶. Добрата организация в дейността на редакционния съвет предполага и предварително разпределяне между тримата членове на съвета за основно проучване, както и подпомагане работата на редактора, ако той срещне „непреодолими спънки“²⁷ – днес няма основание за съмнение, че през онази бурна и опасна за оценяване на родната ни интелигенция епохи такива спънки и заплахи са витаели на всяка крачка.

Един много важен проблем също трябва да се разрешава от редакционния съвет – хоноруването на сътрудниците, рецензентите и коректорите. За целта се съставят тарифи за авторските възнаграждения под формата на хонорарни таблици, утвърждавани от управителното тяло на дружеството.

Предвижда се още редакционният съвет да изисква от авторите известни поправки, съкращения или допълнения, а също се регламентира правото на редактора да извършва „известни по-малки поправки и стилистични изглаждания“²⁸. Внимателният прочит на текста, както и на целият фонд на дружествения архив подсказва, че зад тези идеи стоят предимно двамата опитни редактори Илия Мусаков и Петко Пеев, които са били считани и за най-подготвените за работата на редакционния съвет. Стилистично погледнат, със спецификата на своя синтаксис и своеобразна стилистика, текстът на правилника за „Война и политика“ носи нещо от творческите похвати на писателя и редактора Илия Мусаков, комуто се възлагат от дружественото ръководство и други издателски и редакционни задачи непосредствено след основаването на *Дружеството на военните писатели в България* през есента на 1942 г.

Всъщност редакционният съвет извършва мониторинг над целия издателски процес, свързан с производството на списанието – следи за редакционното му изчистване, за добрия му графичен облик, проследява своевременното му отпечатване и разпространение. На самия редактор също не се спестяват критичните оценки по отношение на „намерените опущения“, съветът му препоръчва взе-

мане на необходимите мерки за отстраняване, в случай на нужда²⁹.

На редакционния съвет още се вменява в задължение финансова отчетност – петнадесет дни след приключване на абонаментната година се представя отчет за редакционните разходи, постъпления, подготвя се и проектобюджетът за новата абонаментна година³⁰.

В правилника за работата на списанието се уточнява и обстоятелството, че длъжностите в редакционния съвет са почетни и членовете не получават възнаграждение с изключение на редактора, но в случай, че абонаментната година приключи с чиста печалба, то управителното тяло на дружеството е в правото си да отпусна известна сума на членовете на този съвет³¹.

Отново на редакционния съвет се дава правото да решава всички не посочени в правилника въпроси, от чието решаване зависи доброто редактиране, безупречният технически вид и най-широкото по възможност разпространение на списанието³². При непреодолими пречки обаче съветът се обръща за съдействие към управителното тяло на дружеството, което осъществява и контрол над цялостната дейност, свързана с редактирането и издаването на списанието³³. За целта „управителното тяло посочва из своята среда член делегат, който обединява върховното ръководство както върху редакцията, така и върху изданието и администрирането на списанието. Член делегатът разрешава всички въпроси, повдигнати от редакционния съвет било веднага, било след доклад на управителното тяло“ и наред с това той „ръководи и управлява фонда „Печатни издания“³⁴.

На практика чрез личността на член-делегата се осъществява и редакционната политика на списанието. В неговия правилник е записано, че член делегатът дава директиви на редакционния съвет за насоките, които трябва да следва редакцията на изданието и изразява свои полезни за нея препоръки; дава му се също възможност за предварителен преглед на материала от първия брой, а също и да изслуша подробен доклад, изготвен от редактора³⁵. Контролът, упражняван от член делегата върху редакцията, се простира не само върху тематичната линия – нещо повече, той урежда администрацията на списанието в рамките на определения бюджет, а три седмици след като привърши кампанията по абонамента, предава на дружественото управително тяло общ отчет за изминалата абонаментна година и общ проекто-бюджет за следващата абонаментна година³⁶.

Ръководството на дружеството разглежда и приема бюджета на списанието и ако той се окаже недостатъчен, особено през първата годишна, редакционният съвет и член-делегатът следва да поискат допълнително средства към него. От своя страна фондът „Печатни издания“ към дружеството на първо време трябва да снабди списанието с необходимите оборотни средства и да покрие евентуалните първоначални дефицити³⁷. Но след утвърждаването на списанието евентуалната печалба се разпределя от управителното тяло в три основни направления – за засилване на самия фонд, за засилване на дружествената каса и за възнаграждение на члена-делегат и редакционния съвет³⁸. По този начин се предвижда мотивация на ръководния апарат, натоварен с управленските, административните и редакционните дейности в общия контекст на издателската работа по изданието.

Предвижда се и упражняване на финансов контрол чрез проверителния съвет на дружеството, като за забелязаните нередности своевременно се уведомява управителното тяло³⁹.

В правилника се предвижда още, че при прекратяване излизането на списанието всички суми трябва да бъдат предавани на фонда „Печатни издания“; инвентарът и материалите – на управителното тяло на дружеството⁴⁰.

Както се вижда, клаузите на правилника за редактирането и издаването на сп. „Война и политика“ предполага една солидна организационна структура, добро управление и контрол, които да отговарят на целите и задачите на самото дружество. Предвижда се списанието не само да се самоиздържа, но и да излезе на печалба – очевидно тук опитните редактори на военни издания, някои от които имат дългогодишна практика във Военноиздателския фонд, имат предвид уреждането, списването и издаването на такива успешни списания в сферата на военните печатни комуникации като „Български воин“, „Родолюбие“, „Нашата конница“, „Военен журнал“, „Прослава“. На първо време е решен дори проблемът с недостига на средства, като дружеството урежда собствен фонд.

Така в заседанието на 18 ноември 1946 г. с протокол № 68 бива приет и „Правилник на фонда „Печатни издания“ при дружеството на военните писатели и публицисти в България“⁴¹. Този правилник съдържа 13 члена. Основната цел на фонда е да финансира издаването на печатния орган на дружеството, както и на други издания, за които се появи възможност, а също да издава и трудовете на дружествените членове, ако те отговарят на неговите изисквания⁴².

Така формулирани, целите на фонд „Печатни издания“ подсказват, че в случая се има предвид изграждане на собствено издателство, чието начало ще се постави с издаване на дружественото списание и ще продължи с други издания – сборници, авторски книги на членовете на Дружеството на военните писатели и военните публицисти. Тъй като дружеството работи в непосредствена близост и осъществява комуникации с Военноиздателския фонд, то е очевидна и близостта с някои негови структури и управленски решения.

По отношение на набирането на средства, подобно на Военноиздателския фонд, и фондът „Печатни издания“ основно набира средствата си от *субсидиите*, предвидени в дружествения бюджет, от други доходи, от *приходи на изданията си*, но и от *помощи и дарения*, направени от страна на държавни и обществени институти и частни лица, като и чрез *лихвите* по внесени в кредитни учреждения суми⁴³.

В раздела „Управление и контрол“ (чл. 4 – чл. 8) изрично се посочва, че фондът „Печатни издания“ се управлява от управителното тяло чрез излъчения от неговия състав член-делегат, който е същата фигура на излъчен от дружественото ръководство член делегат по издаването на списанието (отбелязан и в правилника за списанието)⁴⁴. В случай на „засилване на фонда и разширение на неговите служби“ се предвижда назначаване и на специални службени лица, свързани с неговото обслужване. Освен това общото събрание на дружеството определя субсидията за неговото подпомагане. Отчетността върху фонда заедно с отчетите на управителното тяло на дружеството се извършва от неговия проверителен съвет, който е упълномощен да проверява и сметките на самия фонд два пъти годишно, като докладва пред общото дружествено събрание⁴⁵. В чл. 8 обаче е записано, че управителното тяло следи развитието на фонда, определя и набавя необходимите му средства, и по този начин пряко отговаря неговото състояние⁴⁶. Все пак в чл. 11 са записани за управленските правомощия: „Член делегатът, като има предвид директивите на управителното тяло на д-вото и като се съобразява с бюджета на фонда и с бюджета на списанието на д-вото, ръководи управлението на фонда.“⁴⁷ Постановката на чл. 12 е, че сумите по фонда се внасят в Българска земеделска кооперативна банка, а в последния чл. 13 се указва⁴⁸, че при ликвидация на фонда се постъпва съгласно чл. 38 от устава на дружеството⁴⁹.

С незначителни промени правилниците за създаване на фонд „Печатни издания“, за списанието на дружеството и за архива на членовете на дру-

жеството се приемат в работата на извънредното общо събрание на дружеството, проведено на 5 декември 1946 г. в библиотечната зала на Военноиздателския фонд (протокол № 4)⁵⁰.

Колкото и да е било обаче силно желанието на управителното тяло, а и на дружествените членове, идеята за списание „Война и политика“ остава нереализирано. Причината е прозаична – липса на хартия. Но не бива да забравяне, че хартия по това време се отпуска с предимство на държавните и национализираните издателства, които скоро ще заработят по единен държавен план на социалистическата държава. В отчета на управителното тяло на дружеството за 1947 г., в третия раздел „Културна дейност“ – в/ Печатен орган и печатни издания, се изразява съжаление за неосъщественото издаване на сп. „Война и политика“: „Въпросите със средствата, редакционния състав, печатането и пр. бяха задоволително разрешени, но списанието не можа да излезе, поради неотпускане на хартия. При все това Упр. тяло в желанието си да създаде условия за една по-дейна културна дейност на членовете си, планира издаването на два сборника със статии. В единия сборник се предвиждаше да се разгледат въпросите от военно-научен и обществен характер, а в другия да се изнесат творби от военно-художествен характер. Средствата, както и редакционният състав за издаване са осигурени, но поради липса на хартия и тези печатни издания не можаха да излязат. Междувременно Упр. тяло излъчи от своя състав една тричленна комисия начело с председателя, която посети съответните места, за да изложи целите на печатните издания и да помоли отпускането на хартия. Но поради недостатъчно количество хартия и наличността на сегашните военни издания, където членовете могат да поместват своите статии, такава не бе отпусната.“⁵¹

Усилията на дружественото ръководство се потвърждават от писмо на неговия председател и секретар до министъра на Информацията и изкуствата, в което се изтъква, че за нуждите на Дружеството на военните писатели и военните публицисти в България и за членовете му ще бъде необходима хартия „най-малко 10 тона за цялата 1947 година“, като се предлага нейното отпускане да става на части, като ръководството се ангажира „за всеки отделен случай“ да съобщава „конкретно вида и формата на необходимата хартия“ и дори изразява готовност: „Ще се постареем нашите искания за цялата година да не надвишават общото количество от 10 тона, което би ни се отпуснало“ и се изразява надежда, че ще се оцени правилно „значението на военната книжнина и ще се направи необходимото,

за да не бъде тя спъната само поради липса на хартия.“⁵²

Такова разрешение е отказано. Осуетено е и влизането на дружеството в *Комарата на народната култура* и нейния приемник – *Комитета за наука, изкуство и култура* с председател Вълко Червенков, независимо от „направените посещения от председателя на меродавните фактори, на които бе изпратени и специално изложение, изработено от управителното тяло“⁵³. Изтъкват се „формални и законодателни причини“⁵⁴. Опитите и през следващите две години ще бъдат напразни. На 11 април 1950 г. ръководството се събира за последен път с предложение за саморазпускане на дружеството⁵⁵, което е потвърдено в годишното събрание на 28 април 1950 г. В доклада на ген. Вл. Кецаков пред общото годишно събрание се изтъква, че някои от членовете на дружеството вече членуват в Съюза на журналистите, а други са направили постъпки за приемане в Съюза на научните работници и Съюза на писателите, а самото Министерство на вътрешните работи настоятелно препоръчва неговото разтуряне, „защото не може да се търпи едно дружество, което не проявява деятелност“⁵⁶. На 16 октомври 1950 г. ликвидационната комисия извършва последната процедура⁵⁷, разпределя остатъците от наличните средства и слага край на едно благородно и родолюбиво начинание. Тоталитарната държава се нуждае от послушни и предани дейци, които да утвърждават метода на социалистическия реализъм, да възвеличават вожда и партията, а една немалка част от някогашните царски офицери в качеството си на военни писатели и публицисти не са се вписвали в този процес, независимо от декларациите за съпричастност и опитите за обновяване на дружествения състав.

БЕЛЕЖКИ

¹ Неотдавна в едно свое есе-коментар проф. Михаил Константинов написа впечатляващи думи, обобщавайки резултатите от болшевишкия преврат в Русия, които според автора скоро достигат България, минават през войнишкия бунт 1918 г., септемврийския метеж от 1923 г. и атентата в църквата „Света Неделя“ през 1925 г. и променят „завинаги и за лошо България, която се потапя в безсмислена и жестока 36-годишна война. Да, няма грешка, толкова трае гражданската война у нас, от 1919 до 1955 г., когато са унищожени последните огнища на горянска съпротива. А според някои тази война е даже още по-дълга. Всъщност дали тя не тлее под някаква форма и до днес?“. // **Константинов, М.** Българският ноември. Как важни събития слагат от-

печатък върху националната съдба. // М о н и т о р, № 3994, 12 ноем. 2010.

² ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 4, л. 12 (Оригинал. Машинопис. Отчет на управителното тяло на д-вото на военните писатели и военни публицисти в България за 1945 г.).

³ Пак там, л. 11.

⁴ Пак там, л. 11.

⁵ Пак там, л. 13.

⁶ Пак там, л. 13.

⁷ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 4, л. 61.

⁸ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 52 (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 52 / 18 март 1946 г.).

⁹ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 54 (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 54 / 8 април 1946 г.).

¹⁰ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 61 гр. (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 63 / 24 юни 1946 г.).

¹¹ Пак там, л. 61 гр.

¹² Пак там, л. 61 гр. –62.

¹³ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 62 гр. (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 64 / 1 юли 1946 г.).

¹⁴ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 2, л. 63 гр. (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 66 / 4 ноем. 1946 г.).

¹⁵ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 2, л. 64–64 гр. (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 67 / 11 ноем. 1946 г.).

¹⁶ Пак там, л. 64–64 гр.

¹⁷ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 2, л. 64 гр. (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 68 / 18 ноем. 1946 г.).

¹⁸ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 65 (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 68 / 18 ноем. 1946 г.).

¹⁹ Пак там, л. 65.

²⁰ Пак там, л. 65 гр.

²¹ Пак там, л. 65 гр.

²² Пак там, л. 65 гр.

²³ Пак там, л. 65 гр.

²⁴ Пак там, л. 65 гр.–66.

²⁵ Пак там, л. 66.

²⁶ Пак там, л. 66 гр.

²⁷ Пак там, л. 66 гр.

²⁸ Пак там, л. 66 гр.

²⁹ Пак там, л. 66 гр.

³⁰ Пак там, л. 67.

³¹ Пак там, л. 67.

³² Пак там, л. 67.

³³ Пак там, л. 67.

³⁴ Пак там, л. 67–67 гр.

³⁵ Пак там, л. 67 гр.

³⁶ Пак там, л. 67 гр.

³⁷ Пак там, л. 67 гр.

³⁸ Пак там, л. 68.

³⁹ Пак там, л. 68.

⁴⁰ Пак там, л. 68.

⁴¹ Пак там, л. 68–69.

⁴² Пак там, л. 68–68 гр.

⁴³ Пак там, л. 68 гр.

⁴⁴ Пак там, л. 68 гр.

⁴⁵ Пак там, л. 68 гр.

⁴⁶ Пак там, л. 69.

⁴⁷ Пак там, л. 69.

⁴⁸ Пак там, л. 69.

⁴⁹ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 1, л. 30 (Оригинал. Печатно. Устав на Дружеството на военните писатели в България). Цитираният чл. 38 от същия устав постановява: „Когато дружеството престане да съществува всички имоти и фондове на дружеството се предоставят на Военно-книгоиздателския фонд”, което още веднъж потвърждава органичната връзка между двете институции.

⁵⁰ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 171 гр.–178 гр. (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 4 / 5 декември 1946 г.).

⁵¹ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 7, л. 28 (Оригинал. Машинопис. Отчет на управителното тяло на Дружеството на военните писатели и публицисти в България за 1947 год.).

⁵² ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 6, л. 34 (Оригинал. Машинопис. До Господин министра на Информацията и изкуствата, 19 март 1947 г.).

⁵³ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 1, а. е. 7, л. 28 (Оригинал. Машинопис. Отчет на управителното тяло на Дружеството на военните писатели и публицисти в България за 1947 год.).

⁵⁴ Пак там, л. 28.

⁵⁵ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 101 гр. (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Протокол № 104 / 11 април 1950 г.).

⁵⁶ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 3, л. 6 (Оригинал. Машинопис. Доклад на Управителния съвет на Дружеството на военните писатели и публицисти в България пред Общото годишно събрание – 1950 год.).

⁵⁷ ДВИА, ф. 42 А1, оп. 2, а. е. 2, л. 102 (Оригинал. Ръкопис. Протоколна книга на дружеството на военните писатели и военните публицисти в България. Към: протокол № 104. Документът е с дата 16 октомври 1950 г.).

